

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

*Learning from the
'Sent Goat':
Surprisingly Relevant Life
Lessons from the Temple
Ritual of the 'Seir
Hamishtaleyach'*

Rabbi Shmuel Goldin
ד' אייר תש"ע • April 18, 2010

1 ויקרא פרק טז

(ה) ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: (ו) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו: (ז) ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד: (ח) ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל: (ט) והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת: (י) והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה:

2 ויקרא פרק טז

ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה: (כב) ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר: (כא) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני

3 תלמוד בבלי מסכת יומא דף סז עמוד ב

תנו רבנן: (ויקרא יח) את משפטי תעשו - דברים שאלמלא (לא) נכתבו דין הוא שיכתבו, ואלו הן: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, וברכת השם. ואת חקתי תשמרו - דברים שהשטן ואומות העולם משיבים עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. ושמא תאמר מעשה תוהו הם - תלמוד לומר (ויקרא יח) אני ה' - אני ה' חקקתיו, ואין לך רשות להרהר בהן.

4 תלמוד בבלי מסכת יומא דף סו עמוד א

וכבש עשו לו, מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו: טול וצא, טול וצא!

5 תלמוד בבלי מסכת יומא דף סז עמוד ב

תנו רבנן: עזאזל - שיהא עז וקשה, יכול בישוב, יכול בישוב - תלמוד לומר במדבר, ומנין שבצוק - תלמוד לומר גזרה. תניא אידך: עזאזל - קשה שבהרים, וכן הוא אומר +יחזקאל יז+ ואת אילי הארץ לקח

6 ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק מז

ודע שכל חטאת שיאמן בו שהוא מכפר חטא גדול או חטאים גדולים, כמו חטאת העלם וכיוצא בו, הם נשרפים כולם מחוץ למחנה לא על המזבח, כי לא ישרף על המזבח אלא העולה והדומה לה, ומפני זה נקרא מזבח העולה, כי שרפת העולה ריח ניחוח לה'. וכן כל אזכרה ריח ניחוח וכן הוא בלא ספק, מפני שהוא להסיר דעות ע"ז כמו שבארנו, אמנם שרפת אלו החטאות, הכונה בהם שזה החטא כבר נמחה זכרו ונעדר כמו שנעדר זה הגוף הנשרף, ולא נשאר מן המעשה ההוא זכר, כמו שלא נשאר לזה החטאת זכר, אבל אבד בשרפה, ואין עשנם ריח ניחוח לה' אבל הפכו, ר"ל עשן נמאס ונתעב, ומפני זה נשרפים חוץ למחנה, והלא תראה מנחת סוטה מה נאמר בה מנחת זכרון מזכרת עון, לא שהיא דבר מרצה. וכאשר היה שעיר המשתלח לכפרת חטאים גדולים כולם, עד שאין חטאת צבור שיכפר מה שהוא מכפר, וכאלו הוא נושא כל החטאים, מפני זה לא נרצה לזביחה ולא לשרפה ולא להקבר כלל, אלא הרחיקו תכלית ההרחקה ויושלך בארץ גזרה, ר"ל שאין בה יישוב, ואין ספק לאדם שהחטאים אינם משאות שיעתקו מגב איש אחד לגב איש אחר, אבל אלו המעשים כולם משלים להביא מורא בנפש עד שתתפעל לתשובה, כלומר שכל מה שקדם ממעשינו נקינו מהם והשלכנום אחרי גוינו והרחקנום תכלית ההרחקה.

7 אברבנאל ויקרא פרק טז

ואמנם שעיר עזאזל שהוא הסוג הג' מהעבודות של זה היום דעתי הוא שהיו שני השעירים ההם רמז לעשו ויעקב שהיו שניהם אחים בני איש אחד ואשה אחת תאומים נולדים בשעה אחת. ולכן היו השעירים שוים בכל עניניה' ולקיהתם כמו שבא במשנה שהיו שעירים כי עשו היה שעיר בטבעו שנאמר הן עשו אחי איש שעיר. ויעקב היה צעיר כפי ימיו כי מלת צעיר בצד"י הוא כמו שעיר בשי"ן לפי שהשי"ן והצד"י מתחלפי' כמו שזכרו המדקדקים והיה ענין הגורלות ששניה' היו שוים בטבע ומעלה אמנם בהשגח' השם וחמלתו נפרד יעקב לנחלת השם וחלקו ונתרחק עשו מעבודת היוצר ואהבתו. וכמאמר הנביא מלאכי (סימן א') אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב נאם ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי וגומר. ולרמז לזה היה ענין הגורלות כמאמר (משלי ט"ז) אדון החכמים בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו. והנה השעיר האחד אשר עלה עליו הגורל לה' נקריבים אימוריו על מזבח ונכנס דמו לקדש הקדש' ובהיכל השם כמו שיעקב שנפרד לתומו קרבת אלהים לו טוב והוא זרעו זוכים לעולם הבא שהוא ההכנסה בקדש הקדשים ושעיר

עזאזל שהיה רמז לעשו הוא אדום המר והעז בכחו ורשעתו היה משולח למדבר לארץ גזרה כי כן היה עשו בבחרותו איש יודע ציד איש שדה והרחיק אותו ונחלתו מנחלת השם וכמאמר הנביא (מלאכי א') ואשים את הריו שממה.

8 בראשית פרק ו

(א) ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם: (ב) ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: (ג) ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה: (ד) הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם המה הגברים אשר מעולם אנשי השם: פ

9 תלמוד בבלי מסכת יומא דף סז עמוד ב

תנא דבי רבי ישמעאל: עזאזל - שמכפר על מעשה עוזה ועזאל.

10 אבן עזרא ויקרא פרק טז פסוק ח

ואמר רב שמואל, אעפ"י שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם, גם השעיר המשתלח הוא לשם, ואין צריך, כי המשתלח איננו קרבן, כי לא ישחט, ואם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא. ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלוש תדענו:

11 רמב"ן ויקרא פרק טז פסוק ח

ור"א כתב אמר רב שמואל אע"פ שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם, גם השעיר המשתלח הוא לשם. ואין צורך, כי המשתלח איננו קרבן, שלא ישחט. ואם יכולת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלוש תדענו. והנה ר"א נאמן רוח מכסה דבר, ואני הרכיל מגלה סודו שכבר גלו אותו רבותינו ז"ל במקומות רבים:

אמרו בבראשית רבה (סה י) ונשא השעיר עליו (להלן פסוק כב), זה עשו שנאמר (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר, את כל עונותם, עונות תם שנאמר ויעקב איש תם (שם כה כז):

ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מו), לפיכך היו נותנין לו לסמאל שוחד ביום הכפורים שלא לבטל את קרבנם, שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, ...

וזה סוד הענין, כי היו עובדים לאלהים אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות והם להם לריח ניחוח כענין שנאמר (יחזקאל טז יח) ושמיני וקטרתני נתת לפניהם, ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפנייהם לריח ניחוח ויהי נאם ה' אלהים. ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסורת:

והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילותו כחו יבא חורב ושמון כי הוא העילה לכוכבי החרב והדמים והמלחמות והמריבות והפצעים והמכות והפירוד והחרבן, והכלל נפש לגלגל מאדים, וחלקו מן האומות הוא עשו שהוא עם היורש החרב והמלחמות, ומן הבהמות השעירים והעזים, ובחלקו עוד השדים הנקראים מזיקין בלשון רבותינו, ובלשון הכתוב (להלן יז ז) שעירים, כי כן יקרא הוא ואומתו שעיר. ואין הכונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה כוננתנו לעשות רצון בוראנו שצונו כך:

והמשל בזה, כמי שעשה סעודה לאדון וצוה האדון את האיש העושה הסעודה תן מנה אחת לעבדי פלוני, שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו, רק הכל נתן לאדון והאדון נותן פרס לעבדו, ושומר זה מצותו ועשה לכבוד האדון כל אשר צוהו, ואמנם האדון לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנין ממנה שיספר בשבחיו ולא בגנותו:

וזה טעם הגורלות, כי אילו היה הכהן מקדיש אותם בפה לה' ולעזאזל, היה כעובד אליו ונודר לשמו, אבל היה מעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד, כי שניהם מתנה לה' והוא נתן מהם לעבדו החלק אשר יבא לו מאת השם, הוא הפיל להם גורל וידו חלק להם, כענין שנאמר (משלי טז לג) בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו וגם אחרי הגורל היה מעמידו לפני ה' לומר שהוא שלו ואין אנחנו מכוונים בשילוחו אלא לרצון לשם, כמו שאמר (פסוק י) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לשלח אותו וגו', ולכך לא נשחוט אותו אנחנו כלל: ...

והנה רמז לך ר"א שתדע סודו כשתגיע לפסוק ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים. והמלה מורכבת, וחביריה רבים. והנה הענין מבואר, זולתי אם תחקור מה ענין לשכלים הנבדלים ולרוחות בקרבן. וזה יודע ברוחות, בחכמת נגרומנס"א, ויודע גם בשכלים, ברמזי התורה למבין סודם, ולא אוכל לפרש. כי היינו צריכים לחסום פי המתחכמים

בטבע הנמשכים אחרי היוני אשר הכחיש כל דבר זולתי המורגש לו, והגיס דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים, כי כל ענין שלא השיג אליו הוא בסברתו איננו אמת:

12 רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה ב

שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול מתודה עליו על לשון כל ישראל שנאמר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל, שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה, בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח, והוא שעשה תשובה, אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות, ומה הן הקלות ומה הן החמורות, החמורות הן שחייבין עליהם מיתת בית דין או כרת, ושבועת שוא ושקר אע"פ שאין בהן כרת הרי הן מן החמורות, ושאר מצות לא תעשה ומצות עשה שאין בהן כרת הם הקלות.